

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Томілінські читання

Матеріали VIII науково-практичної конференції
з міжнародною участю

м. Харків, 30 жовтня 2025 року

Харків – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет

**ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ
ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Томілінські читання

*Матеріали VIII науково-практичної конференції
з міжнародною участю*

м. Харків, 30 жовтня 2025 року

Харків
ХНМУ
2025

УДК 614(477)(082)
Г 87

Затверджено
Вченою радою ХНМУ.
Протокол № 16 від 27.11.2025 р.

Редакційна колегія: О. А. Наконечна, К. Г. Помогайбо,
В. Г. Нестеренко, К. М. Сокол,
А. А. Подпрядова, Н. М. Мартиненко

Г87 **Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення «Томілінські читання»** : матеріали VIII науково-практичної конференції з міжнародною участю, Харків, 30 жовтня 2025 р. / Ред. кол.: О. А. Наконечна, К. Г. Помогайбо, В. Г. Нестеренко та ін. Харків, 2025. 262 с.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17642172>

УДК 614(477)(082)

© Харківський національний
медичний університет, 2025
© О.А. Наконечна, К.Г. Помогайбо,
В.Г. Нестеренко та ін., 2025

Ромохаібо К.Г., Ait Bahadou Ayub Randomized trials, as most reliable approaches to evaluate the efficacy and safety of medical interventions	100
Монакова О.С., Харченко Л.В., Ярош Д.В. Фактори, що впливають на відмову від вакцинації: аналіз причин та стратегії подолання	102
Ромохаібо К.Г., Chenchui Han Methodology of scientific research in medicine. Key aspects	105
Orel O.V., Orel M.O. Modern approaches of evidence-based medicine to early detection and prevention of complications of pregnancy possibility of obstetric practice	106
Ромохаібо К.Г., Razzak Haider Saad Application of ROC analysis to evaluate the results of scientific research in medicine	108
Yaremenko A.V., Orel M.O. Problems of evidence-based medicine in Ukraine: analysis of major obstacles and capabilities.....	109
Ромохаібо К.Г., Ahmed Khatim Systems analysis and meta-analysis in evidence-based medicine.....	111

Секція 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Аніщенко М.А., Усенко С.Г. Зміст поняття «реабілітація» згідно чинного законодавства України: контроверсійність та перспективність поглядів.....	113
Єленський В.Ю. Аденція як медико-соціальна проблема на фоні стану ортопедичної допомоги в Україні.....	115
Мельник В.О. Інтеграція офтальмологічних послуг в систему первинної медичної допомоги для хворих на глаукому	118
Бобкович К.О. Статистичний аналіз динаміки надання послуг первинної медичної допомоги в умовах воєнного стану.....	120
Орлова А.Є., Кивлюк О.В., Григоров М.М., Нестеренко В.Г. Медико-соціальне забезпечення осіб літнього віку.....	122
Пекельна А.О., Леонтєва Л.В. Сучасна роль лабораторної діагностики в системі громадського здоров'я	125

3. Schulz, K. F., Altman, D. G., & Moher, D. (2010). CONSORT 2010 Statement: Updated Guidelines for Reporting Parallel Group Randomised Trials. *BMJ*, 340, c332.

4. Hariton, E., & Locascio, J. J. (2018). Randomised Controlled Trials – The Gold Standard for Effectiveness Research. *BJOG*, 125(13), 1716–1716.

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВІДМОВУ ВІД ВАКЦИНАЦІЇ: АНАЛІЗ ПРИЧИН ТА СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ

Монакова О.С., Харченко Л.В., Ярош Д.В.

Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна

Вступ. Вакцинація проти інфекційних хвороб відіграє ключову роль у запобіганні епідеміям, ускладненням і смертям від захворювань, яких можна уникнути завдяки щепленням [1]. Відмова від вакцинації – це серйозна загроза не тільки для здоров'я самого відмовника, й для людей довкола та суспільства в цілому [2]. Причини відмови від вакцинації багатогранні і залежать не лише від знань, й від психологічних та соціальних факторів, таких як страх, недовіра та особистий досвід. Важливою складовою для заохочення суспільства до вакцинації є стратегії подолання, що насамперед зосереджені на підвищенні довіри та боротьбі з дезінформацією.

Мета роботи. Аналіз та систематизація соціальних, психологічних та соціокультурних факторів, що впливають на відмову від вакцинації; визначення та обґрунтування ефективних стратегій подолання цих бар'єрів для залучення суспільства до імунізації.

Матеріали і методи. Проаналізовано наукові джерела з баз PubMed/Medline, статті в міжнародних та вітчизняних наукових журналах та публікації МОЗ, опубліковані за останні 7 років (2018–2025 рр.). Відбір літератури здійснено за ключовими словами «refusal of vaccination», «strategies for vaccine uptake», «vaccination» та їх українськими еквівалентами «відмова від вакцинації», «вагання щодо вакцинації», «причини відмови від щеплень».

Результати та обговорення. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначає небажання вакцинуватися як «небажання або відмова від вакцинації, незважаючи на наявність вакцин», що знижує наміри щодо вакцинації та охоплення вакцинацією [3]. Великі дослідження розглядають сумнів у вакцинації як властивість гетерогенної групи людей, що варіюється від часткового неприйняття до повної відмови. На основі аналізу наукових джерел, основні причини відмови від вакцинації можна згрупувати у 3 категорії. *До першої групи* входить недовіра до вакцини та медичної сфери, яка включає страх перед побічними ефектами, конспірологічні теорії та недовіру до фармацевтичних компаній [11]. *Друга група* – релігійні та культурні фактори, які включають релігійні переконання, вплив суспільного середовища та негативний досвід [4, 5]. *Третя група* включає недостатню інформованість та доступність, що проявляється у нестачі знань, відсутності доступу до медичних послуг або низьку їх якість.

Дані досліджень, проведених в Україні, підтверджують значну роль психоемоційних факторів у формуванні антивакцинальних настроїв. За даними

Пугач А.М. зі співавт. [6], серед основних причин відмови від вакцинації перше місце посідає страх побічних реакцій (67,3 %), за ним йдуть недовіра до виробника (41,8 %) та страх протипоказань (32,7 %). Інші фактори, що в сукупності становлять 29,1 %, включають релігійні переконання, віру в неефективність вакцинації та думку, що «краще перехворіти» для отримання природного імунітету [6]. Аналогічні тенденції були виявлені в дослідженні Bukhari, M.H.et al. [7], де серед опитаних українських батьків 24,26 % вважають вакцини ризикованими, включаючи 5,62 % респондентів, які розуміють ефективність та безпеку вакцини, 18 % стикалися з дезінформацією про вакцину, 22,3 % цінували індивідуальну автономію у рішеннях щодо охорони здоров'я, 16,7 % стурбовані доступом до вакцин. Загалом 44,22 % мали брак довіри в інформації про вакцини, з яких 35,1 % розуміли ефективність вакцин, 29,1 % зазнали впливу дезінформації, 41,2 % цінували індивідуальну автономію, 37,5 % мали занепокоєння щодо доступу до вакцини [7].

Навіть у медичній сфері, яка має доступ до науково-обґрунтованих досліджень, існує проблема вагань щодо імунізації. Згідно з даними Андрієвської Л. з співавт. [8], ставлення медичних працівників до імунізації є переважно позитивним: 94 % опитаних ставляться до щеплень позитивно, 4 % – з застереженням і 0,7 % – негативно. Незважаючи на високий рівень позитивного сприйняття, спостерігається значний розрив між ставленням та фактичним рівнем вакцинації. Результати опитування показують, що лише 54 % медичних працівників щеплені повністю згідно з Національним календарем щеплень, 30 % – отримали додаткові щеплення, рекомендовані або обов'язкові для медичних працівників (наприклад, проти грипу, гепатиту В, 15 % – щеплені неповністю, 1 % – не щеплені взагалі [8].

Важливою складовою для заохочення суспільства до вакцинації є стратегії подолання, які насамперед зосереджені на підвищенні довіри та боротьбі з дезінформацією. Кожна стратегія має бути спрямована на ефективну комунікацію з суспільством. На сьогодні медична сфера та лікарі мають проводити просвітницьку роботу, спрямовану на спростування відомих міфів (наприклад, про побічні реакції від вакцини, які набагато шкідливіші або про зв'язок з аутизмом) не лише теоретично [9], й спираючись на доведені факти. Батьки називають довірчі відносини з педіатром найбільш важливим фактором, що впливає на їх рішення щодо вакцинації [4, 12]. Історичні приклади вказують що масова вакцинація дозволила перемогти натуральну віспу назавжди, що є вагомим аргументом на користь від проведеної імунізації [10]. Крім того, в умовах широкого поширення цифрових медіа, лікарі мають розповсюджувати інформацію не лише при прямому спілкуванні з пацієнтами, й через підвищення рівня медіаграмотності, що дозволить критично сприймати інформацію і знизити рівень антивакцинальних настроїв.

Висновки. Відмова від вакцинації зумовлена комплексом соціальних, психологічних та культурних чинників. Подолати цю проблему можна шляхом підвищення довіри до медичної сфери, якісної просвітницької роботи, боротьби з дезінформацією та формування критичного мислення в суспільстві. Комплексний підхід дозволяє знизити антивакцинальні настрої та забезпечити належний рівень колективного імунітету.

Література:

1. Центр громадського здоров'я України | МОЗ. Чим небезпечна відмова від вакцинації. Центр громадського здоров'я. URL: <https://phc.org.ua/news/chim-nebezpechna-vidmova-vid-vakcinacii>
2. Центр громадського здоров'я України | МОЗ. Вакцинація проти кору: чому батьки відмовляються від щеплень дітей? Центр громадського здоров'я. URL: <https://phc.org.ua/news/vakcinaciya-proti-koru-chomu-batki-vidmovlyayutsya-vid-sheplen-ditey>
3. MacDonald, N. E., & SAGE Working Group on Vaccine Hesitancy (2015). Vaccine hesitancy: Definition, scope and determinants. *Vaccine*, 33(34), 4161–4164. <https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2015.04.036>
4. Tokish, H., & Solanto, M. V. (2020). The problem of vaccination refusal: a review with guidance for pediatricians. *Current Opinion in Pediatrics*, 32(5), 683–693. doi:10.1097/MOP.0000000000000937
5. Howell, J. L., Gasser, M. L., Kaysen, D., & Lindgren, K. P. (2022). Understanding parental vaccine refusal: Implicit and explicit associations about vaccines as potential building blocks of vaccine beliefs and behavior. *Social Science & Medicine*, 310, 115275. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277953622005810>
6. Пугач А. М., Бондаренко, А. В. Обізнаність майбутніх батьків про вакцинацію. *Сучасна педіатрія. Україна*, 5(133), 85–89. <https://doi.org/10.15574/sp.2023.133.85>
7. Bukhari, M. H., Pavlova, I., Lapii, F., & Haque, U. (2025). Vaccine hesitancy in war-torn Ukraine: A machine learning framework for resilient immunization. URL: https://www.researchgate.net/publication/394869731_Vaccine_hesitancy_in_war-torn_Ukraine_A_machine_learning_framework_for_resilient_immunization
8. Андрієвська, Л., Пасічна, С., & Гринюк, О. (n.d.). Прихильність медичних працівників до вакцинації. *Український медичний часопис*. URL: <https://www.umj.com.ua/uk/publikatsia-242412-prihilstnist-medichnih-pratsivnikiv-do-vaktsinatsiyi>
9. Міністерство охорони здоров'я України. (n.d.). 9 міфів про вакцинацію. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/uk/9-mifiv-pro-vakcinaciju>
10. Центр громадського здоров'я України | МОЗ. (n.d.). Загальна інформація. Центр громадського здоров'я. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/imunizaciya/zagalna-informaciya>
11. Martinelli, M., & Veltri, G. A. (2022). Shared understandings of vaccine hesitancy: How perceived risk and trust in vaccination frame individuals' vaccine acceptance. *PLoS One*, 17(10), e0276519. doi:10.1371/journal.pone.0276519
12. Cookson, D., Jolley, D., Dempsey, R. C., & Povey, R. (2021). A social norms approach intervention to address misperceptions of anti-vaccine conspiracy beliefs amongst UK parents. *PLoS One*, 16(11), e0258985. doi:10.1371/journal.pone.0258985

Наукове видання

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Томілінські читання

Матеріали VIII науково-практичної конференції
з міжнародною участю

Відповідальна за випуск К.Г. Помогайбо

Формат А5. Ум. друк. арк.16,375. Зам. № 25-134.

**Редакційно-видавничий відділ
ХНМУ, пр. Науки, 4, м. Харків, 61022
izdatknmurio@gmail.com
vid.redact@kmmu.edu.ua**

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавництв, виробників і розповсюджувачів видавничої продукції серії ДК № 3242 від 18.07.2008 р.